

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 445. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992356790688/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

knuselse og dyb Selvforagt afbryder den omhyggelige Optegnen af hans sensuelle Oplevelser.

I en testamentarisk Skrivelse til hans Venner (dateret September 1812) nævner han de to Bevæggrunde, der forbyder ham et offentligt Skriftemaal: »Den ene er den, at det at blotte og aabne en Pestgrube er farligt for de Omstaaendes, endnu ikke Smittedes Helbred; den anden den, at der i mine Skrifter, som Gud tilgave mig, blandt en Mængde giftige Svampe og andet Ukrudt dog ogsaa hist og her findes en lægende Urt, for hvilken stakkels syge Mennesker, hvem den maaske kunde være nyttig, sikkert vilde gyse tilbage med Forfærdelse, ifald de kendte den forpestede Agerjord, hvorfra den er spiret frem.»

Efter at Werner, ejendommeligt nok først efter sin Omvendelse, havde begyndt at studere Teologi og i et Præste-Seminarium havde gjort sig bekendt med den katolske Kirketjeneste, lod han sig indvie til Præst og optraadte i Wien 1814 under Kongressen for første Gang som Prædikant. Han gjorde Lykke. Han imponerede Mængden ved sin lange, magre Skikkelse, der lignede en Martyrs, og ved sit lange, magre Ansigt med stor fremspringende Næse og et Par ildfulde, mørkebrune Øjne, der lynede under de svære Øjenbryn. Under uhyre Tilløb holdt han Prædikener, om hvilke Munkens i *Wallenstein's Lejr* kan give en svag Forestilling, fulde af overspændt Svulst og de platteste Uanstændigheder, i hvilke Vid og Forstand er parrede med asketisk Nonsens og kedsommeligt Vaas, medens Forbandelser mod Kæfterne veksler med Lovprisninger af den hellige Rosenkrans. — Han døde i Wien 1823*).

Werner er Hovedrepræsentanten for den mystiske Poesi. Hans Liv er Nøglen til hans Skrifter, som i saa høj Grad betog de Samtidige, og som nærmest interesserer os som Sygdomstegn.

Han besidder store Egenskaber som Poet. Hans Vers er melodiske og smigrer Øret som sydlandsk Kirkemusik. Personerne er ofte dygtigt anlagte (se f. Eks. Skildringen af Franz af Brienne i første og anden Akt af *Tempelherrerne paa Cypern*), og Handlingen spænder og interesserer; men det Heles Kærne, den tredobbelte: Vellyst, Religion og Grusomhed, er ildesmagende

*) Hitzig: *Lebens-Abriss Zacharias Werners*, 1823. Schütz: *Zacharias Werner, Biographie und Charakteristik* 1841.

og usund. Hans første større Værk *Dalens Sønner*, der atter falder i to Dele, hver paa seks Akter, behandler Tempelherrernes Orden. Frimureriet, der, som vi saa, sysselsatte Schubert, der endvidere havde spillet en Rolle allerede i Goethes *Wilhelm Meister* og desuden havde optaget saa stor en Del af Werners private Liv, havde øjensynligt givet ham Ideen.

Den Indkapsling af én Form i en anden, som var yndet af Romantikkerne fra Skolens Begyndelse af, har her antaget den Karakter, at Skallerne bestandig ses som Hylstre uden om et Mysterium, der søges, det hemmelige Selskabs Mysterium, til hvilket vi trænger stedse dybere ind, men som samtidigt synes at vige længere og længere tilbage. Tempelherreordenen har sine Hemmeligheder, og vi overværer den omstændelige Indvielse af de Nyoptagne i disse. Her bevæger vi os i underjordiske Grave med kolossale Skeletter, hemmelighedsfulde Bøger og Forhæng, Sværd og Palmer o. s. v. Indholdet af disse Mysterier er: *Af Blod og Mørke vælder Fortælling ud*. Men Tempelherreordenen er kun en Datterloge; Moderlogen *Dalen*, som vi i Værkets anden Del lærer at kende, er i Besiddelse af alle de højere Mysterier og den højere Magt. Dennes dybeste Hemmelighed er atter kun Forsagelsens og Opofrelsens rent negative Tanke. Skjulte Stemmer forkynder «i en sanglignende, hul Tone»:

Alting er til Livet kaaret,
Alt, der dør, til Liv bli'r haaret,
intet Korn gaar tabt af Aaret.

Hvem der gennem Blod og Mørke
svømmed, genvandt snart sin Styrke.
Hil dig, Blodige! dig vi dyrke.

En Forestilling om, i hvilken Grad Mysterierne her udnyttes til Opera- og Ballet-Dekoration, giver den Omstændighed, at i femte Akts tolvte Scene, der bestaar af 64 Linjer, kun de 6 indeholder Replik, de øvrige Anvisninger til Dekoratoren og Skuespillerne om «en med Roser bedækket mægtig Gravhøj, ved hvis fire Hjørner de gennemsigtige Billeder af en Engel, en Løve, en Tyr og en Ørn er anbragte,» fremdeles om de Dragter, «Dalens» Ældste skal bære, af hvilke nogle er af Guldmor, andre vandgraa, andre blodfarvede, og endelig om de Røgelsekar, Harper, Klokker, Kroner og Tornekroner, Korsfaner og kolossale Isis-Statuer, som spiller en Rolle.